

הגדה

סדר ט"ו בשבט

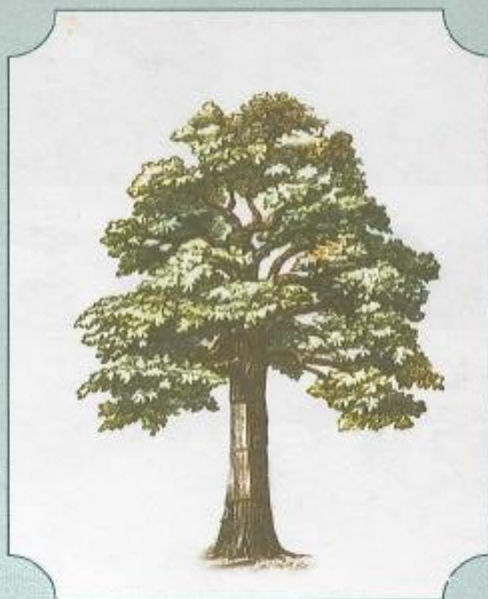
היהדות המסורתית

סדר ליל שמחת האילנות

שבט היא, אולי, העובדה שבתקופה זו לא הייתה תנובת פרות ולכן היה זה זמן נוח לחשב את המעשרות מיבולי השנה. מכל מקום, נראה כי במדינה העברית העתיקה היה לראש השנה לאילן ערך מנהלי בלבד, לצורך קביעת המסים השונים.

בסוף האלף הראשון, במעט הקסטים המזכירים את ס"ו בשבט,

מצויים איסורים והגבלות המיוחדים ליום זה: האיסור להספיד והאיסור להתענות בתענית ציבור. יש לשער כי בהיות ס"ו בשבט ראש השנה לאילן חרזו האכרים לשלום האילנות ולפריונם ובלבם הגו תפילה חרישית להתפתחותם ולשנוגם. ראה לכך מספקים שני פיוטים מהמאה העשירית בהם מובעת החרדה והתפילה לשלום האילן.

העזויות הראשונות לקיומו של מנהג אכילת פרות בלבו בשבט הן מהמאה ה-16 בתקופה בה התפתח תיקון ס"ו בשבט: המקובלים, בשאיפתם לתח' לכיסופי הגאולה ביטוי בחיים הדתיים של העם ובהזדגשתם את הקשר בין האדם לטבע העלו את היום הזה לזרצת חג, תיקנו לאכול בו מפרות ארץ ישראל ולומר בו את התיקון: מעין סדר ליל שמחת האילנות. המקובלים התכנסו סביב שולחנות מקושטים בפרחים, פרות ושאר צמחים, שחו ארבע כוסות יין ולמדו קסטים שונים: תורה, זוהר, משנה ועוד. נקבע סדר קבוע ומדויק לאכילת הפרות הכולל אכילת שלושים מיני פרות מפרותיה של ארץ ישראל.

באחד בשבט ראש השנה

מבוא

לאילן, זברי בית שמאי ובית הלל אומרים בחמישה עשר בוי' (משנה: ראש השנה פרק א' משנה א'). משנה זו היא המקור הראשון המציין את ס"ו בשבט כיום מיוחד בשנה העברית.

בראשיתו, לא נזכר ס"ו בשבט אלא כתאריך מנהלי, המשמש ציון זמן להפרשת מעשרות מפרות האילן והוא נעוץ במנהגים קדומים של החיים האזרחיים והדתיים של היהודים בארץ ישראל. המסים שנגבו אז, היו בצורת תרומות ומעשרות ובכל שנה היו מפרישים מהיבול של אותה שנה, אילן שחנלו פרותיו קודם חמישה עשר בשבט מתעשר לשנה שעברה, אחר ס"ו בשבט - מתעשר

לשנה הבאה (ראש השנה ס"ו עמוד ב') סדר השנים מתחיל מאי בתשרי עד כיס באלול ושיבוץ מסי פרות האילן לפי סדר השנים נקבע לפי תאריך ס"ו בשבט. אם פרי האילן, שנזעו קיים באזמה כל השנה ואינו מתחלף מניע לשלב ההחנלה (השלב שבו מופיע הפרי אחרי נשירת עלי הפריחה) לפני ס"ו בשבט, שיבוץו יהיה בשנת המס הנוכחית. חז"ל שהיו עובדי אזמה ומעורים בטבע הארץ, מצאו את חודש שבט מתאים ביותר לקבוע בו את ראש השנה לאילן משום שבעונה זו חלה התעוררות החי והצומח הבאה לידי ביטוי בתחילת הלבוב והפריחה של העצים. סיבה אחרת לקביעת ראש השנה לאילן בחודש

ההתפשטות והקליטה של מנהגי החג בקרב עדות ישראל בגולה מצביעים על גדול החלל שיום זה מילא: הגעגועים למולדת, לעצי פרי ומעל הכול - לשורשים, קיבלו את ביסוים בטקסים שתוכנם היה אכילת הפרות, הברכות והלימוד.

מפנה חשוב בהתפתחותו של ס"ו בשבט חל עם תחילת שובו של העם למולדת. ראש השנה לאילן הפך מאז ליום נטיעת עצים באדמת המולדת. החלוצים שהגיעו לארץ מצאו אותה שוממה, והאתגר של כיבוש השממה הוביל ליציקת תוכן חדש ליום זה: נטיעת עצי פרי למאכל ועצי סרק לנוי, לצל ועוד. הנטיעה הראשונה בארץ בס"ו בשבט התקיימה ביסוד המעלה בתרמ"ד (1884). מי שביסס והעמיק מנהג זה היה הסופר, ההיסטוריון והמחנך, זאב יעבץ, ששימש באותה תקופה כמנהל בית הספר בזיכרון יעקב. בשנת 1908 הכריזה הסתדרות המורים והגנות על ס"ו בשבט כעל חג הנטיעות והמנהג נפוץ עד מהרה בכל מוסדות החינוך ובהתיישבות העובדת, עד אשר נכבשה הארץ ולא נותרו עוד מרחבים לנטיעה בקרבת היישובים.

מצב זה הוליד צורך חדש: הגנה על טבע הבר של ארץ ישראל שניזוק ונכחד במקביל לכיבוש השממה וכתוצאה מכך ומהתנהגותם הבלתי אחראית של בני האדם. רשויות וגופים שמטרתם להגן על הטבע הכריזו על יום זה כיום שמירת הטבע ועל

השבוע של ס"ו בשבט חל בו כשבוע שמירת הטבע, בו נהוג לטייל בארץ, לחנך לאהבת הטבע ולשמירתו ולזעוק נגד ממדי האסון והניזון שנגרמו לעולם. האיזמים הסביבתיים הם אדירים: למרות חשיבותם העצומה של יערות העד הקדומים ששימשו מרחב מחיה לשני שלישים מן המינים בעולם, ולמרות הסכנות הנשקפות לוויסות האקלים והאקלמוספירה שלנו, השמידו בני האדם למעלה משלושה רבעים של יערות העד בעולם. התוצאה היא הכחדה נרחבת ביותר של המינים מאז עידן הקרח. כליה זו כוללת את הידלדלות שכבת האוזון המגנה עלינו, התחממות כדור הארץ, הרס נרחב של יערות, הכחדת מינים בעולם החי והצומח, זיהום רעיל של כימיקלים ופסולת גרעינית ונידול עצום באוכלוסיית העולם.

א.י. השל (1907-1972) חוקר ופילוסוף של הדת). כותב בספרו GOD IN SEARCH OF MAN: כי בני אדם הפכו בראש ובראשונה חיות יוצרות כלים, והעולם הוא עכשיו-ארנז כלים ענק שנועד לסיפוק צורכיהם. והוא מוסיף כי כשהטבע נתפס בחושינו כמשהו מסתורי ואפוף הוד, הוא קורא לנו לראות דרכו, לראות מעבר לו.

בלילה הזה אנו מבטאים את שמחתנו ותודתנו על המסתורין וההוד שבטבע, ומחדשים את מחויבותנו לשמור בנאמנות על העולם.

◆ ◆ הנחיות לעורך הסדר ◆ ◆

יש לערוך את שולחן הסדר על מפה לבנה שעליה יונחו בקבוקי יין אדום ולבן, (רצוי בקנקני זכוכית שקופה להדגשת צבעיהם) פרות, פרחים ונרות. כדאי לערוך את השולחן בצורת "חית" ולהניח עליו מגוון רב של פרות טריים, יבשים, לחים וקלויים כדי שהילדים יוכלו לאכול באופן חופשי במהלך הסדר (וגם המבוגרים...). רצוי לחלק את תפקידי הקריאה לפני הסדר כדי שכל קריין ידע את תפקידו ואת הזמן בו הוא קורא. כמו כן, כדאי לדאוג לכלי נגינה שילווה את קטעי השירה של הערב, כאשר תפקידו של עורך הסדר הוא לשבת בראש השולחן ולהנחות את הסדר.

אורך הסדר הוא ארבעים וחמש דקות עד שעה.

להגדה מצורף נספח שמטרתו היא להתאים את הערב לפעילות משותפת של הורים וילדים.

ארבע הכוסות ששותים בסדר ט"ו בשבט מחלקות את הסדר באופן הבא:

☘ כוס של נענועים

☘ כוס של נסיעות

☘ כוס שמירת הלב

☘ כוס ברכה והודיה

◇ ◇ סדר ט"ו בשבט ◇ ◇

עורך הסדר:

ארבעה ראשי שנה הם:

- באחד בניסן - ראש השנה למלכים ולרגלים.
- באחד באלול - ראש השנה למעשור בהמה.
- באחד בתשרי - ראש השנה לשנים, לשמיטין וליובלות, לנטיעה ולירקות.
- באחד בשבט - ראש השנה לאילן, כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים: בחמישה עשר בו. (מסכת ראש השנה פרק א משנה א).

למה זכו אילנות לראש השנה המיוחד לעצמם ראו שנתן ראש השנה לבני אדם, כאו ואמרו: כתוב בתורה כי האדם עין הישדה. נמשל אדם לעין ועין לאדם. ואם כך, מה אדם שיש לו ראש השנה, אף עץ בדיון הוא שיהיה לו ראש - השנה. וכיון שדיברו אילנות דברים של מעם נתקבלו דבריהם. אמרו להם: באיזה חודש נקבע ראש השנה שלכם השיבו אילנות: כיון שאנו צריכים למים קבעוהו בשבט שמזלו דלי. ולא עוד אלא שבשבט זמן נטיעה וקיימו בו ישראל מצוות וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל. נקבע לאחד בשבט. אמרו אילנות: חודש של שבט לא הגז ולא שמתה בו - אלא ראש חודש שבט חודש וחודש, ואף שבט כך, ולא יהיה נשכרו (דומן הירושלמי)

כי האדם עץ השדה / גזן זך

כי האדם עץ השדה.
כמו האדם גם העץ צומח
כמו העץ האדם נגדע
ואני לא יודע
איפה הייתי ואיפה אהיה.
כמו עץ השדה.

כי האדם עץ השדה.
כמו העץ הוא שואף למעלה.
כמו האדם הוא נשרף באש.
ואני לא יודע
איפה הייתי ואיפה אהיה.
כמו עץ השדה.

אהבתי וגם שנאתי
טעמתי מזה ומזה.
קברו אותי בחלקה של עפר.
ומר לי, מר לי בפת.
כמו עץ השדה.

כי האדם עץ השדה.
כמו העץ הוא צמא למים.
כמו האדם גם הוא נשאר צמא.
ואני לא יודע
איפה הייתי ואיפה אהיה.
כמו עץ השדה.

כוס ראשונה - כוס געגועים

מוזגים את הכוס: יין לבן

בראשיתו נועד ט"ו בשבט לציון ראש השנה לאילן, ואולם, אחרי היציאה לגלות הפך יום זה לחג הגעגועים לארץ ישראל, לנופה ולעציה. געגועים אלו התגלמו בפרי המתוק, הריחני, הצבעוני, הקושר את האדם לאילן, לאדמה ולמולדת. כשאכל היהודי את הפרי ושתה מן היין - זו הייתה ברכתו: יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו, שזככה לעלות בקרבן לארץ ישראל לאכול מפרייה ולשבוע מטובה.

לקיים מצוות כוס ראשונה של כוס המסמלת את החורף במלוא חמה ותנומה ושלכת בעצים. היין הזורדת על העולם כשקרני השמש מהפחות שנאכל מסמלים את עונת מוגנים על ידי שכבה חיצונית. הקשות, המשמשות גם להסתרה הרך והפניעי. כשאנו שותים את - מי ייתן ונחוש את תרדמת החורף לקראת התארכות הימים והתעוררות הלבבות וזככה לעליית יהודים

עורך הסדר: הנני מוכן ומזומן ט"ו בשבט - כוס יין לבן - עוזו וכוחו. עת תש כוחה של הלבן מסמל את השינה מתחילות להיחלש. חלק החורף, משום שגם הם כשאנו מסירים את הקליפות ולהגנה נחשף לעינינו הפנים הברזי.

כוס היין הראשונה, שכולה על סהרת היין הלבן המחדשת את גופנו ונשמנתו, ומכינה אותנו הלבוע. יהי רצון שיפתחו שערי כל הגלויות וכל לארץ ישראל לאכול מפרייה ולשבוע מטובה.

ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם בורא פרי הגפן שותים

חרוב שניטל לברכה בחמישה עשר בשבט, זהו אצל הבבלונים המושבת בפרות הארץ, שאין ביוצא בו כוח שרואים אותו זכר ארץ ישראל לפנייהם בא, מסתכלים ומסתכלים בו ונאנחים, עיניהם ליה ואומרים: הוי, ותליכנו, אבינו אב הרהמן, קוממיות קוממיות בכל דקדוקיה וכוונותיה, לארצנו שהחרובין מאכל עיים שם... ומעשה באדם מיישראל, שהביא פעם אחת למקומנו תמר, ויהי לפלא, והיו כל בני העיר, למקטנים ועד גדולם, רצים לראותו. נמלו את החומש והראו בו כאצבע, שהתמר, תמר זה, כתוב בתורחן אמו מילתא זושרתא היא, זה התמר הרי הוא מארץ ישראל... הביטו לו וארץ ישראל בצנצח במחוח לגנד פניהם: הנה עוכרים את הירדן הנה בהמי טבריא! הנה עולים על הר הויתים, אוכלים הרוכים ותמרים עד בלי די, ונותנים לתוך הכלים מלא הפנים מעפר הארץ... אוי, אוי, הוי נאנחים, ועיניהם מקור דמעה. אותה עשה כך מספר בנימין, היו כל הבבלונים רואים את עצמם כאלו הם בארץ ישראל ומרבים לספר בביאת הנואל. (מסעות בנימין השלישי / מנדלי מוכר ספרים)

שלג על עירי [פרות חמישה עשר] / נעמי שמר

שלג על עירי נח כמו טלית
מארצות החם מה הבאת לי?
שלג על עירי, שלג על פני
ובתוך הפרי כל געגועי

שלג על עירי כל הלילה נח
אל ארצות החום אהובי הלך
שלג על עירי והלילה קר
מארצות החום לי יביא תמר

דבש ותאנה, מתק החרוב
ואורחת גמלים עמוסי כל טוב
הנה שוב ישוב שמש לבבי
ומשם תפוח זהב יביא

בסעודת פרות ארץ ישראל כחמישה עשר בשבט, ביקש רבי מנחם מנדל מקוצק מתלמידו רבי יצחק מאיר לדרוש מענייני דיומא. פתח רבי יצחק מאיר בפלפול בסוגיית הנמרא על ראש השנה לאילן, שאל ותורין, הקשה ופירק, אמר לו מנחם מנדל: לו היינו בארץ ישראל די היה לנו לצאת לשדות ולהתכונן באילנות כדי להביין מהו ראש השנה לאילן, פשוטו כמשמעו, ולא על דרך הפלפול. (יסקופ החכמה)

אילנות / לאה גולדברג

צלצל המחטים היה היה ---
אקרא מולדת למרחב השלג
לקרח ירקרק כובל הפלג
ללשון השיר בארץ נוכריה.

כאן לא אשמע את קול הקוקיה
כאן לא יחבוש העץ מצנפת שלג
אבל בצל האורנים האלה
כל ילדותי שקמה לתחיה.

אתכם אני נשתלתי פעמיים
אתכם אני צמחתי, אורנים
ושורשי בשני נופים שונים.

אולי רק ציפורי מסע יודעות
כשהן תלויות בין ארץ ושמים
את זה הכאב של שתי המולדות.

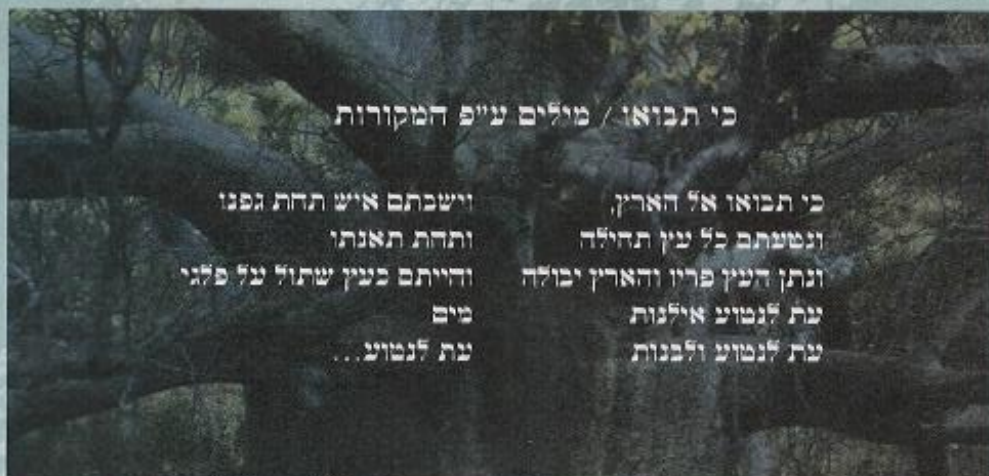
כוס שנייה - כוס של נטיעות

מוזנים את הכוס השנייה: יין לבן מהול במעט יין אדום

היין הלבן הוא החורף; היין האדום הוא האביב; היין המהול מסמל את מלחמת האיתנים. מלכות האביב נוגעת במלכות החורף, אלא שהחורף עדיין שולט בכיפה. כשאנו שותים את הכוס השנייה של היין, מי ייתן ונהיה כפרחים - פורחים עד מלוא היכולת שלנו.

עורך הסדר: הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות כוס שנייה של ט"ו בשבט. יהי רצון שיחד עם העצים שנטענו וניטע באדמת הארץ, נעמיק בה גם אנו שורשים ולא ניעקר עוד לעולם... יהי רצון שנחיה בה בשלום ובשלווה כנאמר בחזון הנביאים וישבתם בשלום איש תחת נפנו ותחת תאנתו.

שותים

איך זה להיות עץ? (לט"ו בשבט) / דתיה בן דור

אין לי כל צורך לטד ולנוע.
ציפורים מזמרות לי באופן קבוע,
פרפרים לי נושקים,
מלטפת הרוח,
ולנגד עיני כל האופק פתוח.

ובלילה, כשכולם ישנים אז מה?

בלילה אני מאזין לדממה
ושומע
איך נושמת האדמה,
איך פרות מבשילים,
איך יורדים הטללים.
ובתוך ענפי ישנים גוזלים
ואני שומר על שנתם.

אני אוהב אותך עץ - אמרתי
והלכתי את גני
ונטעתי לי עץ
מול חלוני.

פעם שאלתי עץ:
עץ, איך זה להיות עץ?

אתה בודאי מתלוצץ
אמר העץ.

לא ולא, אמרתי.
ברצינות גמורה.
זה טוב או רע?

רעזו תמה העץ, מדוע?

ולא אכפת לך שאתה תקוע כל השבוע?

אינני תקוע
אני הרי נטוע.

ולא מתחשק לך לפעמים
ללכת לבקר חברים,
או לדאות מה נשמע במקומות אחרים?

תפילתם של הנוטעים / הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל

<p>בתוך שאר עצי ישראל לברכה ולתפארה. וחזק ידי כל אחינו העמלים בעבודת אדמת הקודש ובהפרחת שממתה. כרך ה' חילם ופועל ידם תרצה. השקיפה ממעון קודשך מן השמים וברך את עמך ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו באשר נשבעת לאבותינו. אמן.</p>	<p>אבינו שבשמים, בונה ציון וירושלים ומכונן מלכות ישראל. רצה ה' ארצך והשפע עליה מטוב חסדך. תן טל ומטר לברכה וגשמי רצון הורד בעתם לרוות הרי ישראל ועמקיה ולהשקות בהם כל צמח ועץ. ונטיעת אלה אשר נוטעים לפניך היום העמק שורשיהם וגדל פאדם למען יפרחו לרצון</p>
--	---

ארץ ישראל יפה / דודו ברק

<p>העמק הוא כפתור ופרח וזהר הוא פרח וכפתור והצפון שלגים וקרח והדרום זהב טהור.</p>	<p>לנו יש, אחי, הרים אלפים בם נאוו רגלי המבשר וגם מלאך מן השמים שאת נפשנו הוא שומר.</p>	<p>נערה טובה יפת עינים לנו יש בארץ ישראל, וילד טוב ירושלים הו מי פילל ומי מילל</p>
<p>כל הפרדסים נותנים כאן ריח והשקדיות כולן פורחות השמש כאן תמיד זורח על מי תוגה ומנוחות.</p>	<p>וחסיד בעיר הוּו יש לנו וגם חילות וגם פרחים והברכות כולן שלנו והבשורות והשבחים.</p>	<p>ותורה אורה כזו יש לנו וגם הגדה ומגילה, ואלוהים אחד יש לנו, וקול חתן וקול כלה.</p>
<p>פזמון חוזר ...</p>	<p>פזמון חוזר ...</p>	<p>פזמון: ארץ ישראל יפה, ארץ ישראל פורחת את יושבה בה וצופה את צופה בה וזורחת.</p>

חוני המעגל היה מוארך בדרך. ראה אדם נוטע חרוב, אמר לו: החרוב לכמה שנים
מוען פרותו אמרו לו לשבעים שנה. אמר לו: כלום יודע אתה שתחיה שבעים
שנה? אמר לו: אני מצאתי את העולם בחרובים, כשם שנמנעו אבותי לי אף אטע
אני לבני. (תענית ס"ג עמוד א')

כוס שלישית - כוס שמירת הטבע

מוזגים את הכוס השלישית: חצייה יין לבן וחצייה יין אדום

עורך הסדר: הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות כוס שלישית של ט"ו בשבט. כוס המסמלת את האביב: הצמחים נהנים מן האדום - הוא חום השמש השופע, ומהלבן - הוא גשמי החורף שנאצרו בקרקע. שילוב זה הוא המעניק את האון והחיות שיש לאביב, ומזכיר לנו שככל שהאדמה הולכת ומתחממת וצבעי הפרות מעמיקים עם הבשלתם, כך גם אנו נעשים חמים ופתוחים יותר. אנו שותים כוס זו מתוך תקווה שנדע לשמור ולכבד את ארץ ישראל ומתת הטבע שהיא מעניקה לנו - שמא נקלקל ולא יהיה מי שיתקן.

שותים

בשעה שברא הקב"ה את האדם הראשון, נמלו והחזירו לפני כל אילני בן עדן ואמר לה ראה מעשוי כמה משוכחים המדו וכל מה שבראתי, בשבילך בראתי. תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי. שאם קלקלת, אין מי שיתקן אחריו. (קהלת רבה ט"ו).

עשר המכות של העולם המודרני: הרס שלא לצורך, זיהום אוויר, זיהום מים, מפגעי רעש, הכחדת מינים, פליטת חומרים מסוכנים, נזקי בקר, אי התחשבות בבעלות הי על העולם, אי מניעה של הרעות הנגרמות על ידי משק ביתנו, התעלמות מהדורות הבאים.

ולס להגנת הצומח / נעמי שמר

לו הייתי נאמר איילת
או היה מצבי אחרו

אדוני, היזהר, אל תיגע באיריסו
צבעוני - ההרים הוא מחוץ לתחום
כל גבעה נישאה בשולי - העיר היא
שטח בר מגודר ואזור רשום!

או אני לפעמים חושבת
כי היה זה אולי רצוי
לו הייתי נרקיס או רקפת
או אפילו איזה בן חצב מצוי.

הסתכלו מה שקורה לי בדרך.
כל אחד עובר חוטף קוטף קולע לו זר
לו הייתי חיה או פרח
או היה מצבי אחרו

כבר פורחים נרקיסים בשמורות הטבע
מרבדים נפרשים בשפלת החוף
כלנית וכרכום, אלף גוז וצבע
והחוק שאומר כאן אסור לקטוף!

רק עלי אין החוק משגיח
רק עלי איש אינו שומר
לו היו לי עלי גביע
או היה מצבי אחרו

ציפורים נדירות כבר דוגרות בסלע
אילנות נדירים נשמרים לחוד
איילות נבהלות מסתכלות בשלט
בו כתוב כפירוש שאסור לצוד.

רק עלי עוד לא שמו שלט
מסביב אין לי כל גדר

הם ריצפו את גן העדן / ג'וני מיטשל

הם ריצפו את גן העדן
בנו שם חניון מהודר
עם מלון ורוד, ובטיק
ודיסקוטק סואן.

האם לא תמיד קורה שאינך יודע מה יש לך
עד שזה אבוד?
הם רצפו את גן העדן, בנו שם חניון מהודר.

הם לקחו את כל העצים
והניחום במזיאון עצים
וגבו מכל איש דולר וחצי
רק לראותם.

האם לא תמיד קורה שאינך יודע מה יש לך
עד שזה אבוד?
הם רצפו את גן העדן, בנו שם חניון מהודר.

הי, איכר, איכר
הרחק את הדי.די.טי
השאר את הכתמים על התפוח שתמכור לי
אך הנז לציפורים, לדבורים,
אנאווו

האם לא תמיד קורה שאינך יודע מה יש לך
עד שזה אבוד?
הם רצפו את גן העדן, בנו שם חניון מהודר...

בשעה שכורתים אילן עושה פרות - קולו הולך מסוף העולם ועד סופו ואין נשמע קולו. (ילקוט ראובני.)

ניגון העשבים / ר' נחמן מברסלב

דע כי כל רועה ורועה יש לו ניגון מיוחד, לפי העשבים ולפי המקום שהוא רועה שם, כי כל עשב ועשב יש לו שירה, ומשירת העשבים נעשה ניגון של רועה. אם היית זוכה לשמוע את השירות והתשבחות של העשבים, איך כל עשב ועשב אומר שירה לשם יתברך, בלי תמיהה וכלי שום מחשבות זרות, ואינם מצפים לשוב תשלום תנמול. כמה יפה ונאה כששומעין השירה שלהם וטוב מאד ביניהם לעבוד את השם ביראה. תבך שהאדם מתעורר להשתוקק לארץ ישראל, או כפי התעוררותו ותשוקתו, נמשכת עליו הארץ מקרובת ארץ ישראל...

שירת העשבים / נעמי שמר

להתפלל ביניהם,
וביראה לעבוד את השם,
ומשירת העשבים
מתמלא הלב ומשתוקק.

וכשהלב,
מן השירה מתעורר,
ומשתוקק אל ארץ ישראל:
אור גדול,
אזי נמשך והולך
מקדושתה של הארץ
עליו,
ומשירת העשבים
נעשה ניגון
של הלב.

דע לך
שכל רועה ורועה
יש לו ניגון מיוחד
משלו,
דע לך
שכל עשב ועשב
יש לו שירה מיוחדת
משלו,
ומשירת העשבים,
נעשה ניגון של רועה.

כמה יפה,
כמה יפה ונאה,
בששומעים השירה להם:
טוב מאוד

כוס רביעית - כוס ברכה והודיה

מוזנים את הכוס הרביעית: יין אדום

עורך הסדר: הנבי מוכן ומזומן לקיים מצוות כוס רביעית של ט"ו בשבט - היין האדום מסמל את הקיץ, עונת האסיף המסיימת את השנה החקלאית. מי ייתן ונתחזק. נהיה כעצים בריאים המושרשים היטב בקרקע, ומי ייתן שתהיינה זרועותינו פתוחות לאהבה המקיפה אותנו מכל עבר.

שותים

מספרים על הרב קוק, כי פעם כשהיה סמויל בשדות, שקוע בסרעפים עצומים, קטף התלמיד הצעיר שהיה בהברתו עלה מענף. הרב קוק הדעיץ מהמעשה הזה, פנה אל בן לוויתו ואמר לו בעדינות כי לעולם אינו קוטף סתם כך עלה או בדל עשב או שום דבר חי, אלא אם הוא באמת חייב לעשות זאת. הוא המשיך והסביר כי כל חלק מעולם הצומח הוא שיר חלל ונשמה של סוד המסתורין האלוהי של הבריאה. **(על פי הכמת המיסטיקה היהודית).**

יאהד הדברים שמסורת דתית אוצרת כעבורנו הוא מורשת של פליאה. הדרך הבטוחה ביותר להדחיק את יכולתנו להבין את משמעות האלוהים היא לקבל דברים כמוכנים מאליהם. אדישות לפליאה הנשגבה מעצם החיים היא שורש כל המא. האדם המודרני נפל למלכודת של אמונה בו כל דבר ניתן להסבר. המציאות היא עניין פשוט וצריך רק לסדר אותה מעט על מנת לשלוש בה... האם פליאה פירושה סקרנותו עכור הנביאים, פליאה היא דרך חשיבה...

ההכרה העמוקה המתמדת בפלא של הקיום הפכה לחלק מהמודעות הדתית של היהודי. שלוש פעמים ביום אנו מודים על הפלאות עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר... עלינו כל הזמן להחיות את התוכנה שבפליאה. מכיוון שיש צורך להתפעל כל יום מחדש, יש צורך להתפלל כל פעם מחדש. תחושת הנפלאות שבקרבנו היא מקור התפילה. אין אמונה, אין אהבה ואין מוסיקה אם אנו מקבלים את קשיי החיים ונפלאותיהם כמוכנים מאליהם. אנו לומדים לשמור על תחושת ההתפלאות עיני אמירת תפילה לפני האוכל: שהכול נהיה כנדרו פעולה שנתית לנו. בבואנו לאכול לחם או פרי, ליהנות מכוס יין, למעום פרי בפעם הראשונה בעונה, כראותנו קשת בשמים, את האוקיינוס, עצים בפריהתם - בכל אלו מצויים אנו לקרוא בשמו הגדול והכרתנו בו... זוהי אחת המטרות של החיים היהודיים: לחוות מעשים יום יומיים כהרפתקאות רוחניות, לחוש באהבה הנסתרת ובתבונה שככול". **(אברהם יהושע השל / GOD IN SEARCH OF MAN)**

ים השיבולים / יצחק קינן

ים השיבולים שמטביב
על גליו לשוט יצא הרוח,
אלף חיובים אלי שלח האביב
שמש חביבה יצאה לשוח.
על המיתרים המפיקים צלילי זהב
הם המזמרים אל מול התכלת,
אלף מלאכים השרים שלום לסתו
נושקים ומלטפים פצעי שלכת.

גם האהבות באור נפלא
שוב פורחות כולן בשדות הזמן,
אלף חיובים שלוחים אליך ילדה
זר שירים כתב לך משורר,
יש אומרים נפלא הוא ריחם של אהבות
יש אומרים אורן הוא אור של זיו.
אלף ציפורים לקולך שיר מזמרות
יפית כה ילדתי כאן האביב,
ים השבילים, אלף חיובים, אלף מלאכים.

למדני אלוהי ברך והתפלל / לאה גולדברג

למדני אלוהי, ברך והתפלל
על סוד עלה קמל, על נגה פרי בשל,
על החרות הזאת: לראות, לחוש לנשום,
לדעת ליחל להכשל.

למד את שפתותי ברכה ושיר הלל
בהתחדש יומך עם בוקר ועם ליל,
לבל יהיה יומי היום כתמול שלשום
לבל יהיה יומי עלי הרגל.

מעשה באדם שהיה הולך במדבר והיה רעב ועייף וצמא ומצא אייל שפרותיו מתוקים וצלו נאה ואמת המים עוברת תחתיו. אכל שפרותיו ושתה ממימיו וישב בצלו. וכשביקש לילך אמר: אייל, אייל במה אברכך? אם אומר לך שיהיו פרותיך מתוקים- הרי הם מתוקים! שיהיה צלך נאה, הרי צלך נאה! שתהא אמת המים עוברת תחתיד - הרי היא עוברת תחתיד! אלא: יהי רצון, שכל נסיעות שנוטעים ממך יהיו כמותך!
(תענית ה' עמוד ב')

והוא שמור בלב זה שיר הרגבים,
וברחבי נכר מולדת יעטפנו
ורבבות אחי בניך הטובים
יקשיבו לו דומם וירגעו ממנו.

ליווית אותי ארצי בלובן שקדיה
בזוהר חמתך ומרחבי שדותיך
ושיר נתת בפי, הוא שיר היהודיה
להשמיעו הרחק הרחק מגבולותיך.

ועת נשוב ארצי, שבעי געגועים
צמאים לחמתך, לשפע טובותיך
יוחזר לך אז השיר מלב בנים גאים
וטוב יהיה לצעוד ברחבי שדותיך

מברכים את ברכת המקובלים על אכילת פרות האילן: יהי
רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו ואימותינו שבזכות
אכילת הפרות שעליהם בירכנו יתמלאו האילנות מעוז שפע
הודם לשוב ולהתחדש לקראת פריחה וצמיחה חדשות,
מראשית השנה עד אחרית השנה. כך שגם חיינו יתחדשו
ויתמלאו כל טוב.

מברכים ברכה אחרונה: ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם על הנפן
ועל פרי הנפן, על העץ ועל פרי העץ ועל תגובת השדה, ועל ארץ חמדה
סובה ורחבה, שרצית והנחלת לאבותינו ואימותינו ולנו, לאכול מפריה
ולשבוע מסובה. רחם ה' אלוהינו, על ישראל עמך, ועל ירושלים עירך,
ועל ציון משכן כבודך, ועל מזבחך ועל היכלך, וחשלים את בניין ירושלים
עיר הקודש במהרה בימינו, והעלה נפוצותינו כרצון לתוכה, ושמחנו
בבניינה, ונאכל מפריה ונשבוע מסובה, ונברך עליה בקדושה ובטהרה
כי אתה טוב ומיטיב לכל ונודה לך ה' אלוהינו על הארץ ועל פרי גפנה
ועל פרותיה. ברוך אתה ה' על הארץ ועל פרי גפנה ועל פרותיה.

ט"ו בשבט תשנ"ט

מהדורה ניסויית ופנימית

ערכה: קרני גולדשמיד

מערכת: פרופ' וולטר אקרמן,
ד"ר דוד בריקסטון,
הרב אנדי סאקס, משה שמא

עריכה לשונית: נילי גרבר

תודות לשרה שוב ולאלון שורץ

התנועה למעורבות
THE MASSOOTS MOVEMENT

